ଉତ୍କଳପୁତ୍ର ପ୍ୟାରୀମୋହନ

ଡ. ଭ୍ରମରବର ସାମଲ

ଆଜକୁ ପ୍ରାୟ ଶହେ ବର୍ଷ ତଳର କଥା । ସେକାଳର ଗୋଟିଏ ପତ୍ରିକାରେ 'ଦରଖାସ୍ତ ଜୁତିଆନ୍' ଅର୍ଥାତ୍ "ଜୋତାମାନଙ୍କର ନିବେଦନ" ନାମରେ ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ ଲେଖାଟିଏ ପ୍ରକାଶ ପାଇଲା । ଏହା କଟକ ସହରର ଆବର୍ଜନାପୂର୍ଣ୍ଣ ଅପରିଷ୍କୃତ ରାସ୍ତାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଲେଖାଯାଇଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଇଂରେଜମାନେ ଥିଲେ ଏ ଦେଶର ଶାସନକର୍ତ୍ତା । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ଲେଖାଟି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ସୃଷ୍ଟି କଲା । ତତ୍କାଳୀନ ଜିଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍ ଏରଭିଙ୍ଗ୍ ସାହେବ ଅତ୍ୟଧିକ ଭାବରେ ରାଗିଗଲେ । ଲେଖାଟିର ପ୍ରକୃତ ଲେଖକ କିଏ ବୋଲି ଖୋଜା ଚାଲିଲା । ଜଣାପଡ଼ିଲା ଯେ ଲେଖକ ଜଣକ ହେଉଛି କଟକ କଲେଜର ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର୍ଷିକ ଶ୍ରେଣୀର ଜଣେ ଛାତ୍ର । ସେହି କଲେଜରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଥିଲେ ଚଣ୍ଡୀଚରଣ ବାବୁ । ତାଙ୍କୁ ସରକାରୀ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଗଲା ଉକ୍ତ ଛାତ୍ରକୁ କଲେଜରୁ ବହିଷ୍କାର କରିଦେବାପାଇଁ । ଚଣ୍ଡୀଚରଣ ବାବୁ ପିଲାଟିକୁ ନିଜ ଅଫିସକୁ ଡକାଇ କ୍ଷମା ମାଗିବାପାଇଁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ନିର୍ଭୀକ ଛାତ୍ରଟି ଏଥିରେ ସମ୍ମତ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ଦୃଢ଼ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, "ସାର୍ ! ଯାହା ଲେଖାଯାଇଛି ତାହା ଅକ୍ଷରେଅକ୍ଷରେ ସତ୍ୟ । ମୁଁ ଏପରି ଏକ ସତ୍ୟ ଘଟଣା ପ୍ରକାଶ କରି କିଛି ଭୁଲ୍ କରିନାହିଁ । ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଅନ୍ୟାୟ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।" ପିଲାଟିର ଏପରି ଦୃଢ଼ ମନୋଭାବ ହେତୁ ଶେଷରେ ସେ କଲେଜରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହେଲା । ଦୃଢ଼ମନା ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଅଟଳ ରହି ବହୁ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥା'ନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସେହି ଦୃଢ଼ତା ହିଁ ତାଙ୍କୁ ପରିଶେଷରେ ଅପୂର୍ବ ସାଫଲ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଥାଏ ।

ଏହି ଦୃଢ଼ମନା ଛାତ୍ରଜଣକ ହେଉଛନ୍ତି ଉତ୍କଳର ବରପୁତ୍ର ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ମନମୁଖି ନୀତି ଯୋଗୁଁ ସେ କଲେଜରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଘୋର ବିତୃଷ୍ଣା ଜାତ ହେଲା । ସେ ସଂକଳ୍ପ କଲେ ଯେ ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ମୁକ୍ତ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିବେ । ସେ ସତ କହିବାରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ଏହା କୌଣସି ସ୍ୱାଧୀନ, ମୁକ୍ତିକାମୀ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟରେ ନ

ଘଟୁ, ଏହି କଥା ସେ ଚିନ୍ତା କଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ସଂକଳ୍ପରୁ ଜନ୍ମ ନେଲା 'କଟକ ଏକାଡେମୀ' ନାମରେ ଏକ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟଟି କଟକଠାରେ ୧୮୭୫ ମସିହାରେ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା । ପରେ ୧୮୭୯ ମସିହାରେ ଏହା ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ନିଜେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଧାରିବାପାଇଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାକିରି କଲେ । ଚାକିରିରୁ ଯାହା ଉପାର୍ଜନ କରୁଥିଲେ ସେ ସବୁତକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ବ୍ୟୟ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ପରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟ "ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏକାଡେମୀ" ନାମରେ ନାମିତ ହୋଇଅଛି ।

ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ମୁଖ୍ୟ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ବହୁ ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଏଠାରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିଥିଲେ । ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ମହାନ୍ ରଥୀ ଲାଲ୍-ବାଲ୍-ପାଲ୍‌ଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବଙ୍ଗଳାର ବିପିନ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ୍ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଭାବେ କିଛିଦିନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି ଓଡ଼ିଶାର ଋଷିପ୍ରତିମ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଦାସ ମଧ୍ୟ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅବଦାନ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତିର ଏକ ଘଡ଼ିସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ । କ୍ଷଣଜନ୍ମା ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ଆୟୁ ସୀମା ଥିଲା ମାତ୍ର ତିରିଶ ବର୍ଷ । ଏହି ସ୍ୱଳ୍ପକାଳ ହେଉଛି ତାଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମ ଓ ସାଧନାର ଜୀବନ । ସେ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ଉତ୍କଳକୁ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେ ନିଜର କରିନେଇଥିଲେ ଉତ୍କଳର ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିକୁ । ଫଳରେ ଉତ୍କଳରେ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ, ସମାଜ କଲ୍ୟାଣ ଓ ଦେଶସେବା ନିମନ୍ତେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ଜୀବନ ଥିଲା ଏକ ତପସ୍ୱୀର ଜୀବନ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବନରେ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରେ, ଯିଏ କର୍ମକୁ ତପସ୍ୟା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ । ପ୍ୟାରୀମୋହନ ସେହିପରି ଥିଲେ ଜଣେ କର୍ମସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି । ସେତେବେଳେ କଟକରୁ 'ଉତ୍କଳଦୀପିକା' ଓ ବାଲେଶ୍ୱରରୁ 'ସମ୍ବାଦବାହିକା' ନାମରେ କେବଳ ଦୁଇଟି ମାତ୍ର ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ସେ ଅନୁଭବ କଲେ ଯେ ଏହା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଏଥିପାଇଁ ସେ ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ ୧୮୭୧ ମସିହାରେ 'ଉତ୍କଳପୁତ୍ର' ନାମରେ କଟକରୁ ଏକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ବିଭିନ୍ନ ସମସ୍ୟା ଓ ଅସୁବିଧାକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରି ସେ ଉକ୍ତ ପତ୍ରିକାଟିକୁ ପରିଚାଳନା କଲେ । ଏହି ପତ୍ରିକାର ସେ ଥିଲେ ଜଣେ ସୁଦକ୍ଷ ସମ୍ପାଦକ । ଏହା ହେଉଛି ତାଙ୍କ ଛାତ୍ର ଜୀବନର ଏକ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ କୃତି । 'ଦରଖାସ୍ତ ଜୁତିଆନ୍' ଲେଖାଟି ଏହି ପତ୍ରିକାରେ ସେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମେ ଏହା ଥିଲା ହସ୍ତଲିଖିତ । ଏହି ହସ୍ତଲିଖିତ 'ଉତ୍କଳପୁତ୍ର'ର ସୁନାମ, ପ୍ରଭାବ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର ନିଜ ପ୍ରେସରେ ତାହାକୁ ଛାପିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରି ଦେଇଥିଲେ । ଫଳରେ ସେହିଦିନଠାରୁ 'ଉତ୍କଳପୁତ୍ର' ଛାପା ଅକ୍ଷରରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କଲା । ଏଥିରେ ତରୁଣ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନର ଅନ୍ୟାୟ, ଅବିଚାର ଏବଂ ସେତେବେଳର ସାମାଜିକ କୁସଂସ୍କାର ବିରୋଧରେ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ଲେଖାମାନ ଲେଖୁଥିଲେ ।

ଓଡ଼ିଶା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ହେବାର ବହୁ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାଭାଷୀ ଅଞ୍ଚଳକୁ ନେଇ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ପରିକଳ୍ପନା କରିଥିଲେ । ସେ ୧୮୭୫ ମସିହାରେ 'ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସ' ନାମରେ ଖଣ୍ଡିଏ ପୁସ୍ତକ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ସେତେବେଳେ ସ୍କୁଲ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରୂପେ ମନୋନୀତ ହୋଇଥିଲା । ଏହା ହେଉଛି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଲିଖିତ ପ୍ରଥମ ଇତିହାସ ପୁସ୍ତକ ।

ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏକ ଆଦର୍ଶ ନୀତିମୟ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ। ପ୍ରଲୋଭନଠାରୁ ସେ ଥିଲେ ବହୁ ଦୂରରେ । ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କଦ୍ୱାରା ସେ ଡେପୁଟି ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଭାବେ ଏକ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ପ୍ୟାରୀମୋହନ ତାକୁ ଦୃଢ଼ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କରିଥିଲେ । "ସରକାର ମୋତେ ଯଦି ଇଂରେଜ ବଡ଼ଲାଟ୍ ପଦବୀ ଦିଅନ୍ତି ତାକୁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ ।" କି ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ ଓ ତ୍ୟାଗପୂତ ଜୀବନ ! ଏହା କ'ଣ ସାଧାରଣ ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ !

ଏହି ମହାନ୍ ତ୍ୟାଗୀ ପୁରୁଷଙ୍କର ଜନ୍ମ କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ମାହାଙ୍ଗା ଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ପଶୁଲଣ୍ଡା ଗ୍ରାମରେ ୧୮୫୨ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୫ ତାରିଖରେ ହୋଇଥିଲା । ମାତ୍ର ୩୦ ବର୍ଷ ବୟସରେ ୧୮୮୧ ମସିହା ଡିସେମ୍ବର ୨୮ ତାରିଖରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଥିଲେ ପିତାମାତାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନ। ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରତିଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଉତ୍କଳବାସୀଙ୍କର ସେବାପାଇଁ ଥିଲା ଅଭିପ୍ରେତ। ସେ ସ୍ୱଳ୍ପ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଯାହା କରିଗଲେ, ତାହା ଓଡ଼ିଶାର ଇତିହାସରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବ । ସେଥିପାଇଁ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ନିମ୍ନୋକ୍ତ ପଦଟି ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ପ୍ରତି ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ।

"ମାନବ ଜୀବନ
ନୁହଁଇ କେବଳ
ବର୍ଷ, ମାସ, ଦିନ, ଦଣ୍ଡ,

କର୍ମେ ଜୀଏଁନର
କର୍ମ ଏକା ତା'ର
ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ ।"

ଲେଖକ ପରିଚୟ

ଡକ୍ଟର ଭ୍ରମରବର ସାମଲ ୧୯୩୭ ମସିହା ଅକ୍ଟୋବର ୧୦ତାରିଖ ଦିନ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉପଯୋଗୀ ବହୁ ପୁସ୍ତକ ସେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ 'ବିଦେଶୀ କାହାଣୀମାଳା', 'ନୀଳପାହାଡ଼', 'ପିଲାଙ୍କ ଦୂର ଦେଶ କଥା', 'ପଥର ଯୁଗର ମଣିଷ', 'ଗାଁ ଆମର ସରଗପୁର', 'ଶିଖରଚଣ୍ଡୀ', 'ସାପୁଆ କେଳା' ଇତ୍ୟାଦି ବେଶ୍ ଜଣାଶୁଣା । ତାଙ୍କର ୨୦୧୩ ମସିହା ମେ ମାସ ୧୯ ତାରିଖରେ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଯାଇଛି।

ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପାଇଁ ସୂଚନା

- ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ନିର୍ଭୀକତା, ଦୃଢ଼ମନୋଭାବ, ଆଦର୍ଶ ଓ ନୀତିମୟ ଜୀବନ ଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ ସଂପର୍କରେ ଧାରଣା ଦେବେ ।
- ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମ୍ବାଦପତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ଅବଦାନ ସମ୍ପର୍କରେ ପିଲାମାନଙ୍କ ସହିତ ଆଲୋଚନା କରିବେ ।
- ଓଡ଼ିଶାରେ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ନିମନ୍ତେ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ତ୍ୟାଗ ଓ ମହନୀୟତା କିପରି ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଛି, ସେ ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷକ ପିଲାମାନଙ୍କୁ କହିବେ ।

ସୂଚନା

- **ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏକାଡେମୀ** – କଟକ ସହରର ଦରଘାବଜାରରେ ଥିବା ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏହା ୧୮୭୫ ମସିହାରେ 'କଟକ ଏକାଡେମୀ' ନାମରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଏହାକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ ।
- **ଲାଲ୍-ବାଲ୍-ପାଲ୍**

  ଲାଲା ଲଜ୍‌ପତ୍ ରାୟ – (୧୮୭୫-୧୯୨୯) ଭାରତୀୟ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଓ ଜାତୀୟ ବୀର, ପଞ୍ଜାବର ଲୁଧିଆନା ଜିଲ୍ଲାରେ ଏହାଙ୍କର ଜନ୍ମ ।

  ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ-(୧୮୫୬-୧୯୨୦) ମହାରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି ବିପ୍ଳବୀ ନେତା ଲୋକମାନ୍ୟ ବାଲ୍ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଳକ ନାମରେ ପରିଚିତ ।

  ବିପିନ ଚନ୍ଦ୍ର ପାଲ୍ -(୧୮୮୫-୧୯୩୨) ବଙ୍ଗଳାର ବିପ୍ଳବୀ ନେତା । ସାହିତ୍ୟ, ରାଜନୀତି, ଦର୍ଶନ ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ବିଷୟରେ ସୁପଣ୍ଡିତ ଥିଲେ ।
- **ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଦାସ** -(୧୮୭୯-୧୯୭୨) ସାକ୍ଷୀଗୋପାଳ ନିକଟସ୍ଥ ଶ୍ରୀରାମଚନ୍ଦ୍ରପୁର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ଖ୍ୟାତନାମା ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଓ ସଂସ୍କାରକ । ସେ ଲୋକସେବାକୁ ଜୀବନର ବ୍ରତ କରିଥିଲେ । ସତ୍ୟବାଦୀ ବନବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଣ୍ଡିତ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ । ଜଣେ ଛାତ୍ରବତ୍ସଳ ଆଦର୍ଶ ଶିକ୍ଷକ ଭାବେ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ଥିଲା ।
- **କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାୟ** – (୧୮୩୮-୧୯୧୭) -କଟକ ଜିଲ୍ଲାର ଅସୁରେଶ୍ୱର ଗ୍ରାମରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ 'କଟକ ଟାଉନ୍ ହଲ୍‌ର' ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା । ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷା ଏବଂ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ଅଶେଷ ଉପକାର କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିରକ୍ଷା ପାଇଁ କଟକରେ ଗୌରୀଶଙ୍କର ପାର୍କ ତିଆରି ହୋଇଛି ।

ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା – କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କମ୍ପାନୀରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଥମ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକା । କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାୟ ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଓ ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ଏହା ୧୮୬୫ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା ।

ସମ୍ବାଦବାହିକା – ବ୍ୟାସକବି ଫକୀରମୋହନ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଗୋଟିଏ ଛାପାଖାନା ବସାଇ 'ସମ୍ବାଦବାହିକା' ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ଏହା ୧୮୭୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପ୍ରଥମେ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିଥିଲା । ସେ ଥିଲେ ଏହାର ସମ୍ପାଦକ ।

ଉତ୍କଳପୁତ୍ର – ପ୍ୟାରୀମୋହନ ନିଜ ଉଦ୍ୟମରେ ୧୮୭୧ ମସିହାରେ କଟକରୁ 'ଉତ୍କଳ ପୁତ୍ର' ନାମକ ପତ୍ରିକା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ସେ ଏହାର ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ସହଯୋଗୀ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ଗୋବିନ୍ଦ ରଥ ।

ଆସ ଜାଣିବା କେତୋଟି ନୂଆ ଶବ୍ଦ

ବ୍ୟଙ୍ଗାତ୍ମକ	ଦୃଢ଼ମନା	ସଂକଳ୍ପ	ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ	
କର୍ମସିଦ୍ଧ	ସ୍ୱାଧୀନଚେତା	ଦେହାନ୍ତ	ଋଷିପ୍ରତିମ	
ସିଦ୍ଧାନ୍ତ	ବହିଷ୍କାର	ମୁକ୍ତିକାମୀ	ଅବିସ୍ମରଣୀୟ	ଘଡ଼ିସନ୍ଧି

ଅଭ୍ୟାସ

୧.　ଆସ ଉତ୍ତର କହିବା ।

କ)　'ଦରଖାସ୍ତ ଜୁଡିଆନ୍' କି ପ୍ରକାରର ଲେଖା ଥିଲା ?

ଖ)　'ଦରଖାସ୍ତ ଜୁଡିଆନ୍' ଲେଖାରେ କେଉଁ ସହର ବିଷୟରେ କୁହାଯାଇଛି ?

ଗ)　ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ବିଷୟରେ ସରକାର କଲେଜର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କୁ କେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଥିଲେ ?

ଘ)　ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କୁ କ'ଣ କରିବା ପାଇଁ କହିଥିଲେ ?

ଙ)　ପ୍ୟାରୀମୋହନ କ୍ଷମାପ୍ରାର୍ଥନା ପାଇଁ କାହିଁକି ରାଜି ହେଲେ ନାହିଁ ?

୨.　ଉତ୍ତର ଲେଖିବା ।

କ)　ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଗଢ଼ିବାପାଇଁ ପ୍ୟାରୀମୋହନ କାହିଁକି ସଂକଳ୍ପ କରିଥିଲେ ?

ଉ.　...

ଖ)　ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଚାକିରି କରିବାର କାରଣ କ'ଣ ଥିଲା ?

ଉ.　...

ଗ)　କେଉଁ କେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିଲେ ?

ଉ.　...

ଘ)　'ଉତ୍କଳପୁତ୍ର' ପତ୍ରିକାରେ ଓଡ଼ିଶାର କେଉଁ କଥା ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ?

ଉ.　...

ଙ)　ପ୍ୟାରୀମୋହନ ନିର୍ଲୋଭ ଥିଲେ ବୋଲି କେଉଁ କଥାରୁ ଜଣାପଡୁଛି ?

ଉ.　...

୩.　ସରଳ ଭାଷାରେ ବୁଝାଇ ଲେଖିବା ।

କ)　ଦୃଢ଼ମନା ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ଅଟଳ ରହି ବହୁ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେହି ଦୃଢ଼ତା ହିଁ ତାଙ୍କୁ ପରିଶେଷରେ ଅପୂର୍ବ ସାଫଲ୍ୟ ଆଣି ଦେଇଥାଏ ।

ଉ.　...

....

ଖ) ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଜୀବନରେ ସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରେ, ଯିଏ କର୍ମକୁ ତପସ୍ୟା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଥାଏ ।

ଉ. ....

....

୪. ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଅନୁଚ୍ଛେଦଟି ପଢ଼ି ଯେତୋଟି ପ୍ରଶ୍ନ ତିଆରି କରାଯାଇପାରିବ କରିବା ।

ଏହି ଦୃଢ଼ମନା ଛାତ୍ରଜଣକ ହେଉଛନ୍ତି ଉତ୍କଳର ବରପୁତ୍ର ପ୍ୟାରୀମୋହନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ସରକାରୀ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ମନମୁଖି ନୀତି ଯୋଗୁଁ ସେ କଲେଜରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହେବାରୁ ତାଙ୍କ ମନରେ ଘୋର ବିତୃଷ୍ଣା ଜାତ ହେଲା । ସେ ସଂକଳ୍ପ କଲେ ଯେ ସରକାରୀ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରୁ ମୁକ୍ତ ଏକ ସ୍ୱାଧୀନ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଗଠନ କରିବେ । ସେ ସତ କହିବାରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ଏହା କୌଣସି ସ୍ୱାଧୀନ, ମୁକ୍ତିକାମୀ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟରେ ନ ଘଟୁ, ଏହି କଥା ସେ ଚିନ୍ତା କଲେ । ତାଙ୍କର ଏହି ସଂକଳ୍ପରୁ ଜନ୍ମ ନେଲା ‘କଟକ ଏକାଡେମୀ’ ନାମରେ ଏକ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟଟି କଟକଠାରେ ୧୮୭୫ ମସିହାରେ ସ୍ଥାପନ କରାଗଲା । ପରେ ୧୮୭୯ ମସିହାରେ ଏହା ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପରିଣତ ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ପ୍ୟାରୀମୋହନ ନିଜେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷକତା କରିଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସେ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାକିରି କଲେ ।

ଉଦାହରଣ – ପ୍ୟାରୀମୋହନ କେଉଁ ଗୁଣର ଛାତ୍ର ଥିଲେ ?

୫. ‘ପ୍ରତି’ ସହ ‘କ୍ରିୟା’ ଯୋଗ ହୋଇ ‘ପ୍ରତିକ୍ରିୟା’ ହୋଇଛି, ସେହିପରି ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦମାନଙ୍କର ଆରମ୍ଭରେ ‘ପ୍ରତି’ ଯୋଗ କରି ଯେଉଁ ନୂଆ ଶବ୍ଦଟି ହେଉଛି ତାକୁ ନେଇ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିବା ।

ହତ ....

ଶବ୍ଦ ....

ବାଦ ....

ଦାନ ....

ପକ୍ଷ ....

ଘାତ ....

୬.	ଭାଇ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ଭାଇ ଭଳି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଭ୍ରାତୃପ୍ରତିମ କୁହାଯାଏ । ସେହିପରି ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉକ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଯଥାର୍ଥ ଶବ୍ଦଟି ଲେଖିବା ।

କ)	ଗୁରୁ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ଗୁରୁଙ୍କ ଭଳି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି, ...

ଖ)	ପିତା ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ପିତାଙ୍କ ଭଳି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି, ...

ଗ)	ସାଧୁ ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ସାଧୁଙ୍କ ଭଳି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି, ...

ଘ)	ଦେବତା ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ଦେବତାଙ୍କ ଭଳି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି, ...

ଙ)	ଋଷି ନ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଯିଏ ଋଷିଙ୍କ ଭଳି ଜଣାପଡ଼ନ୍ତି, ...

୭.	ମୁକ୍ତିକୁ କାମନା କରୁଥିବା ଲୋକକୁ କୁହାଯାଏ 'ମୁକ୍ତିକାମୀ' । ଏହିଭଳି ଶାନ୍ତି, ଉନ୍ନତି, କଲ୍ୟାଣ, ସ୍ୱାଧୀନତା ମୁକ୍ତି କାମନା କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ କ'ଣ କହିବା ? ପ୍ରଥମେ ସେହି ଶବ୍ଦ ଗୁଡ଼ିକ ଲେଖିବା । ତା'ପରେ ସେହି ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ଅଲଗା ଅଲଗା ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିବା ।

	ନୂଆ ଶବ୍ଦ	ବାକ୍ୟ
ଶାନ୍ତି	....	....
ଉନ୍ନତି	....	....
କଲ୍ୟାଣ	....	....
ସ୍ୱାଧୀନତା	....	....
ପୁଣ୍ୟ	....	....

୮.	ଯେଉଁ ଲୋକର ମନ ଦୃଢ଼ଥାଏ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦରେ କୁହାଯାଏ 'ଦୃଢ଼ମନା' । ସେହିପରି 'ମନା' ଶବ୍ଦକୁ ଶେଷରେ ରଖି ଆଉ କେତୋଟି ଶବ୍ଦ ଲେଖିବା ।

....

....

୯.	ତଳେ ଦିଆଯାଇଥିବା ଶବ୍ଦମାନଙ୍କୁ ନେଇ ବାକ୍ୟ ଗଠନ କରିବା ।

ନୀତିମୟ	....
କୀର୍ତ୍ତିମୟ	....
ଆନନ୍ଦମୟ	....
ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟ	....
ଦୟାମୟ	....

୧୦. ତଳଲିଖିତ ଶବ୍ଦଗୁଡ଼ିକୁ ବ୍ୟବହାର କରି ପ୍ୟାରୀମୋହନଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଅନୁଚ୍ଛେଦଟିଏ ଲେଖିବା ।
ନିର୍ଭୀକ, ସ୍ୱାଧୀନଚେତା, ତ୍ୟାଗପୂତ ଜୀବନ, ଅନ୍ୟାୟ, ଅବିଚାର, ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ, ବହିଷ୍କୃତ, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ

ତୁମପାଇଁ କାମ

୧. ଉତ୍କଳର ଅନ୍ୟ ବରପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ବିବରଣୀ ସଂଗ୍ରହ କରି ତୁମ ଖାତାରେ ଲେଖ ।

୨. ବରପୁତ୍ରମାନଙ୍କର ଛବି ସଂଗ୍ରହ କରି ଦେଖ ଓ ମନେରଖ ।